

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kulturmiljöenheten
Lena Emanuelsson
Antikvarie
031-60 52 12
lena.emmanuelsson@lansstyrelsen.se

Delg.kv.

BESLUT
2012-04-02

Diarienummer
432-101-1998

Sida
1(6)

Higabgruppen
Att. Mikael Blom
Box 5104
402 23 Göteborg

Beslut om byggnadsminnesförklaring av Lorensbergsteatern Fastigheten Lorensberg 29:2, Göteborgs kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m. m (SFS 1988:950), Lorensbergsteatern för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsbestämmelser:

Byggnaden

1. Den på kartan markerade byggnaden får inte rivas eller flyttas. Byggnadens exteriör får heller inte byggas om eller på annat sätt förändras utan Länsstyrelsens tillstånd. Till exteriören hör byggnadens alla utvändiga delar till exempel. fasad, tak, fönster, portar, trappor, trapppräcken, ventilationshuvar och vindskupor.
2. I rum 2-5 som markerats på planritningarna får inte ändring av planlösning eller borttagning av fast inredning göras. Till fast inredning hör bl.a. dörrar och dörrfoder, fönster och fönsteromfattningar, taklist, paneler, kristallkrona, trappor, räcken och kalkstensgolv.
3. Maskiner och annan utrustning, som är ursprunglig och använts i verksamheten, ska bevaras såsom vridscen (med tillhörande konstruktion), rundhorisont, talrör samt järnridå.
4. Byggnaden ska underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhållsarbeten ska utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet ska ske med material och metoder anpassade till byggnadernas egenart. Samråd med Länsstyrelsen ska ske innan vårdarbeten påbörjas.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna om åtgärderna är förenliga med bevarandet av byggnadsminnets kulturhistoriska värde. Att byggnaden fortfarande används som teater har ett stort kulturhistoriskt värde.

2012-04-16 bestöt Sh
kopier till IF: BM-reg. Aa /

Länsstyrelsen får ställa skäliga villkor för tillståndet. Villkoren får bland annat avse hur ändringen ska utföras samt krav på dokumentation och antikvarisk medverkan.

Redogörelse för ärendet

Barbro Stribolt har i en skrivelse till Länsstyrelsen väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Lorensbergsteatern. Frågan om byggnadsminnesförklaring av Lorensbergsteatern remitterades till byggnadsnämnden i Göteborg samt Riksantikvarieämbetet som i yttrande tillstyrkt byggnadsminnesförklaring av Lorensbergsteatern. I en kulturhistorisk dokumentation inför byggnadsminnesförklaring av Lorensbergsteatern fastställs att byggnaden ur flera perspektiv har höga kulturhistoriska värden. I kommunens detaljplan har byggnaden försetts med både exteriöra och interiöra skyddsbestämmelser.

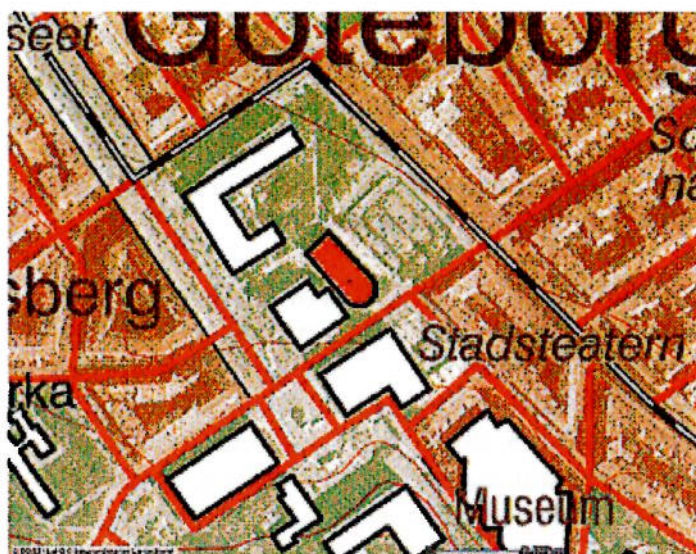
Länsstyrelsen remitterade förslag till skyddsbestämmelser för Lorensbergsteatern till Higab, Kulturtuben samt Göteborgs Stadsmuseum den 20 december 2010. Samtliga remissinstanser har tillstyrkt föreslagna skyddsbestämmelser. I enlighet med Kulturtubens önskemål har vissa mindre justeringar gjorts. Kulturtuben och Higab betonade betydelsen av att skyddsbestämmelsernas utformning inte får verka inskränkande för till exempel teatertekniska förändringar. Byggnadsnämnden beslöt att tillstyrka en byggnadsminnesförklaring den 13 december 2011.

Historik

Lorensbergsteatern uppfördes 1916 i Lorensbergsparken efter ritningar av arkitekt Karl M Bengtsson. För scentekniken ansvarade Carl Röder. Lorensbergsteatern var vid denna tid landets modernaste och näst största teater. Den utmärktes av en permanent vridscen och en salong med en övre och en undre parkett utan klassindelade rader. När stadsteatern var färdigbyggd 1934 flyttades verksamheten dit. Lorensbergsteaterns åskådardel kom att fungera som biograf fram till 1987 då den återigen användes som teater.

Platsen för Lorensbergsparken tillhörde ursprungligen landeriet Lorensberg. Marken inlöstes av Göteborgs stad 1823 då man beslöt att marken skulle användas för promenadplats och värdshusrörelse. I området uppfördes restauranger och skjutbana. Lorensbergsteatern är den enda byggnaden som återstår i Lorensbergsparken.

Idag är parken med träd och gångstråk det enda som påminner om den ursprungliga landeriverksamheten. Parkdelens gångar är idag begränsade till två raka grusgångar men trädbeståndet med sina frodiga lövkronor och ore-gelbundna placeringar ger parken en lummig karaktär.

Lorensbergsteatern markerat med rött

Beskrivning

Lorensbergsteaterns interiör är tydligt avläsbar i exteriören. Den norra delen med entréhall, foajé och trappor är smalare än byggnadens mittparti med salong, korridor och loger. I den södra delen ligger scenhuset och loger. Scenhuset med tågviden skjuter upp ur byggnaden. Det nedre partiet på byggnaden följer den runda formen och logerna är inrymda som tårtbitar. Placeringen av salongens takkrona är synlig i exteriören genom den stora ventilationstrumma som var sammankopplad med armaturen. Entrépartiet är utformat som en tempelportik med fyra kannelerade doriska halvkolonner. Fönster- och portomfattningar består av räfflad betong med gråvit kulör. En bred trappa av granit leder upp till de fem uppglasade portarna. Trappan flankeras på båda sidor av lyktor på postament. Gavelröset markeras av ett lunettfönster. Byggnadens långa mittparti har fyra symmetriskt placerade portar. Fasaden är spritputsad i en sandfärgad nyans. Sockeln är slätputsad i grå kulör. Taket är av falsad svartmålad plåt. Fönstren har en grundform med tätspröjsade kvadrater. Bågarna har en mörkbrun kulör.

Från nordväst

Sett från nordost

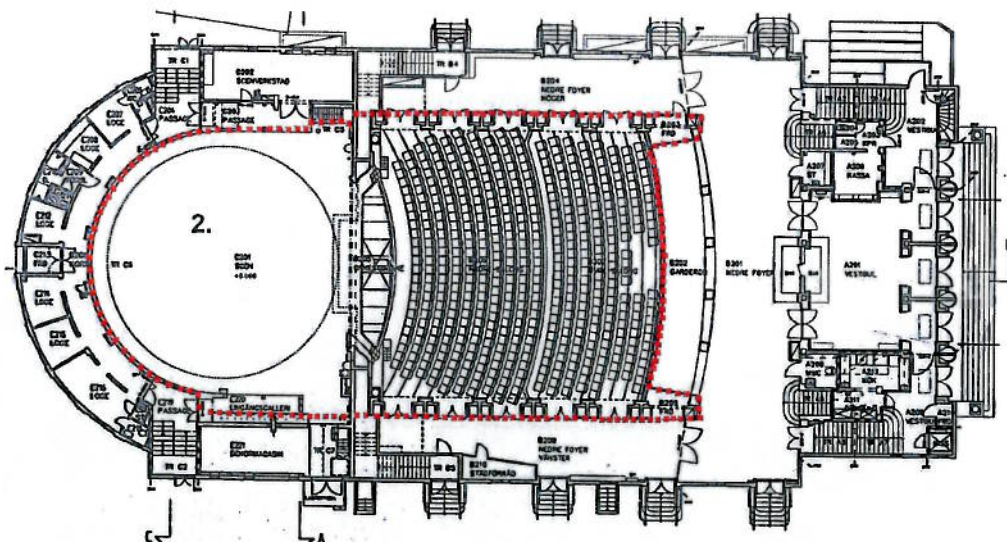
Interiören

Sedan 1987 fungerar byggnaden åter som teater. Ingen ändring av planlösningen har skett genom rivning däremot har nya mellanväggar tillkommit inom ramen för ursprunglig planlösning. De rum som är välbevarade med ursprunglig fast inredning och utrustning är scenen med scenvind och källare, salongen, den övre stora foajén samt nedre loger.

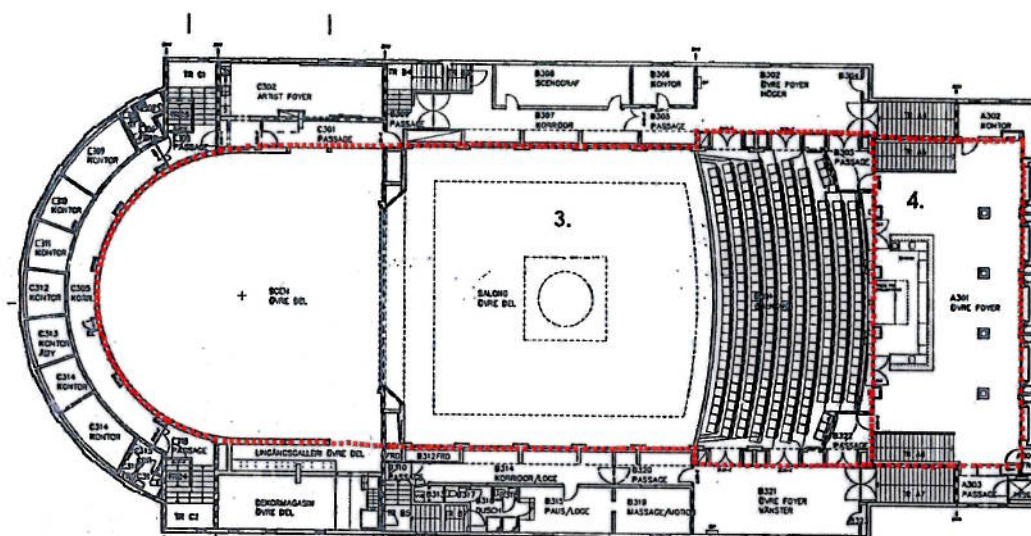
Salongen är uppdelad i tre delar med nedre parkett i två avdelningar samt balkong. Nedre delen var ursprungligen tänkt som en parkett men delades redan från början i två delar. Salongen har pilasterindelade väggar och kassettak med en imponerande kristallkrona. Väggfälten mellan pilastrarna har idag ett gult tyg, men ursprungligen var det "safrött med renässansdekor". Rester av den ursprungliga färgsättningen lär finnas kvar och är eventuellt möjlig att restaurera. Delar av salongens främre parti med orkesterdike överbyggdes med nytt scengolv 1976 vilket delvis återställdes 1993.

I samband med att scengolvet återställdes så lades ett nytt golv på den ursprungliga vridscenen. Scenen är till stora delar bevarad med vridscen, svagt rundad rundhorisont, ursprunglig järnridå samt lingångar mellan källare och vind.

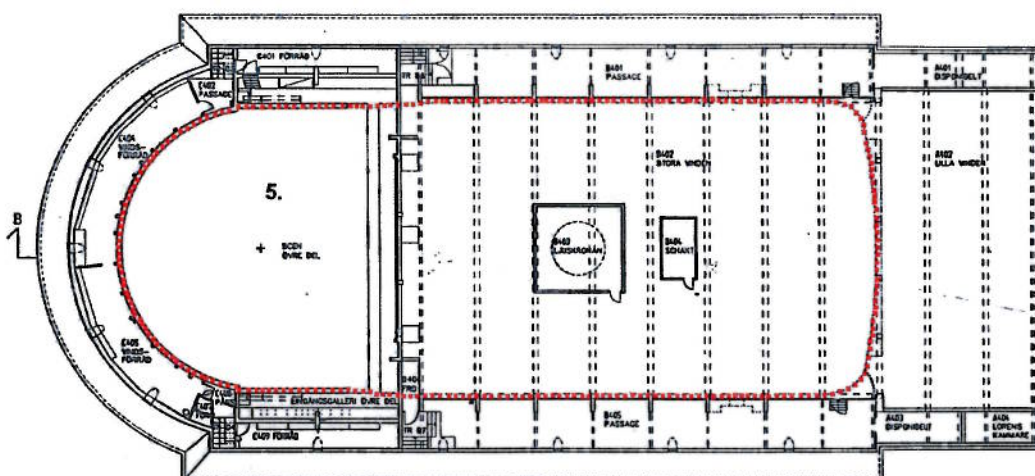
Den övre foajén var ursprungligen endast tillgänglig via trapporna från nedre foajén för publiken på nedre parkett. År 2004 restaurerades foajén med återställande av tidigare färgsättning och rumsvolym. Ett maskinrum av betong togs bort och en låg bröstpanel målad i svart återskapades. Rester av originalfärgsättningen finns bevarad i ett förråd bakom serveringsdisken.

Bottenvåning. Fast inredning är skyddad inom röd streckad linje som markerar salong samt övre och nedre parkett

Våningsplan 1. Fast inredning är skyddad inom röd streckad linje som markerar övre salong och scen samt övre foajén.

Vindsvåning. Fast inredning är skyddad inom röd streckad linje som markerar scenvind samt stora vinden ovanför salongen

Planlösningen i både övre och nedre logerna bakom rundhorisonten är bevarad. De små rummen följer rundhorisontens baksida. De nedre logerna används fortfarande som loger och ett rum innehåller bevarad inredning som sminkbord och garderob. De övre används idag som kontorsrum.

Motivering

Enligt 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950) får Länsstyrelsen förklara en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde för byggnadsminne.

Lorensbergsteatern är ur ett teaterhistoriskt perspektiv unik som landets första reformteater med ett åskådarutrymme som var demokratiskt ordnat. Tea-

tertekniska företeelser som den permanenta vridscenen och den fasta ljushorisonten introducerades först på Lorensbergsteatern. Scenbelysningen var också avancerad för sin tid.

Den långa kontinuiteten som teatersalong har ett stort kulturhistoriskt värde. Byggnaden har även ett stort arkitekturhistoriskt värde där fasadernas klassiserande drag förebådar 1920-talets arkitekturströmning.

Salongen har över tid fått ett särskilt värde som en av stadens få bevarade storsalonger eftersom så många premiärbiografer i Göteborg har lagts ner på senare år.

Länsstyrelsen bedömer att Lorensbergsteatern är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten, se bilagan *Hur man överklagar*.

I detta ärende har länsöverdirektör Agneta Kores varit beslutande och Lena Emanuelsson varit föredragande. I beslutet har även deltagit länsantikvarie Karolina von Mentzer och Mats Herklint.

Agneta Kores

Lena Emanuelsson

Bilaga
Hur man överklagar

Kopia
Riksantikvarieämbetet
Kulturtuben, Att: Pernilla Wagnborg, Box 53150, 400 15 Göteborg
Göteborgs Stadsmuseum
Göteborgs kommun
Samhällsbyggnadsenheten
Kulturmiljöenheten

Efter laga kraft
Riksantikvarieämbetet (med laga kraftsbevis)
Lantmäteriet (med laga kraftsbevis)
Samhällsbyggnadsenheten, DRK, Mariestad + digitaliserad yta